

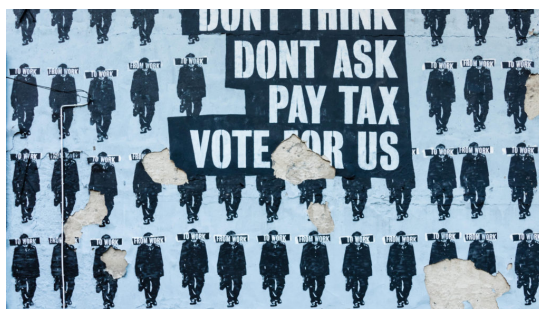
No asking! – Nová značka v současném intelektuálním provozu

Roman Cardal

25. apríla 2023 ✚ Spoločnosť ✚ CZ, Filozofia

Osvícenská svoboda a její nečekané vyústění

Osvícenství chtělo osvobodit člověka z „otroctví náboženství“. Jeho heslo znělo *návrat k rozumu a přirozenosti!* Náboženství, zvláště to křesťanské, se osvícencům jevílo jako překážka rozvoje člověka v souladu s tím, co je v něm nejvyšší a nejvzácnější. Považovali ho za postoj, ve kterém stojí *víra proti rozumu a nadpřirozené proti přirozenému*. Jejich základní program tudíž spočíval ve snaze o *od-křesťanství* individuálního a společenského života. Proces *de-christianizace*, který zachvátil post-středověký Západ, proto není žádným spontánním a samovolným procesem. Byl, je a i v nadcházejícím dobách bude spouštěn kruhy, které v křesťanském poselství spatřují návod na zotročení člověka a na jeho upadnutí do nežádoucího *odcizení*.

Ilustrační obrázek, zdroj: wallpaperflare.com

Tento pohled na dynamiku novověké západní společnosti se zdá mnohým lidem pravdivý. Vždyť právě v moderní, „osvícené“ době se začala rozvíjet *autentická věda* a souběžně s tím bylo náboženství stále více zatlačováno na okraj společnosti a jen do čistě soukromé sféry. Uvedený pokrok ale nabral *nečekaný kurz*. Eufórie z rozumu a přirozenosti nevydržela příliš dlouho. Důraz na rozum jakožto na instanci stojící *proti autoritativně prosazovaným názorům* byl spojován s poukazy na nezbytnost *pochybování*. Kde schází pochybnost, nelze o racionálním přístupu vůbec hovořit.

Pochybnost, která je pro racionální poznání skutečně něčím nenahraditelným, ale postupně přešla v *pochybovačnost*, ve skepsi, která se poté, co pohltila náboženskou interpretaci lidské existence, obrátila *i proti samotnému rozumu a přirozenosti*. Začala tedy podkopávat důvěru v to, z čeho sama původně vzešla. Nakonec se prosadil všeobecně sdílený názor, že autentické a vskutku kritické stanovisko je a musí být v zásadě *skeptické*, tj. rezignující na jakékoliv pevné jistoty.

Pravá a předstíraná pochybnost

Pro většinu současných skeptiků se počátek naznačeného řetězce (akcentace rozumu proti víře a náboženské autoritě – postupná racionalizace života – počínající pochybování o samotné racionalitě –

úplná pochybnost ohledně možností poznávat něco s jistotou) ztrácí v mlze vzdálené minulosti. Spokojují se s tím, jak se dnes myslí a jaké interpretace rozumu se dnes považují za nejmodernější a nejvyspělejší. Avšak právě zapomenutí na to, že pochybnost původně vzešla z požadavku po samostatném racionálním poznání, vysvětluje, proč se tolik dnešních intelektuálů ve skepsi tak bezstarostně zabydlelo. Kdyby byla jejich kritická, reflexivní síla myšlení mohutnější, nemohli by nevidět, že nepřekročitelná pochybnost ohledně samotného rozumu *ničí sebe samu*. Nespolehlivý rozum přece *nemůže pochybovat*, neboť i pochybnost musí splňovat určitá *racionální kriteria*, která se při definitivním zpochybnění rozumu beznadějně hroutí.

Co je oním nezbytným racionálním kriteriem pochybnosti a tedy autentické kritičnosti? *Otevřenost k alternativním řešením*, která se uskutečňuje neustálým kladením otázky – a tedy neustálým udržováním stavu pochybnosti – *proč by nemohl platit opak toho, co právě zastávám*, toho, co je právě považováno za platné a přijatelné řešení? Jestliže tento proces tázání nevyústí v odhalení *nezpochybnitelné* pravdy a skepse zasáhne samotné základy lidské racionality, zmizí zákonitě i autentická kritičnost. To se pak projeví v *zákazu kladení určitých otázek*, v *zákazu problematizace určitých témat*. Tento stav si nemusíme představovat jako nějakou čistě teoretickou možnost, protože s ním bohužel činíme zkušenost na každém kroku. Stačí uvést několik známých příkladů.

Aténska filozofická škola, skeptici

zdroj: wikimedia commons

Přísné embargo na otázky

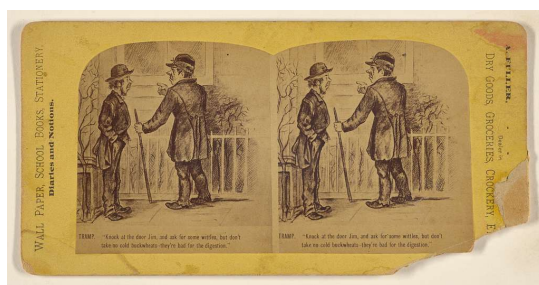
Dnes se v oficiálních a uznávaných zdrojích např. tvrdí, že demokracie je jediná přijatelná forma politického zřízení. Když položíme otázku *Proč?*, dostane se nám této odpovědi: protože pouze v ní může člověk žít svobodně a účastnit se aktivně správy věcí veřejných. Jenže tady problém vůbec nekončí. Naopak, *teprve začíná*. Neboť nemají-li se spontánnímu sklonu lidského rozumu stavět do cesty umělé překážky, *nesmí proces tázání* vyhasnout u výše uvedené otázky. Z jakého důvodu bychom se nesměli dále zeptat: *A proč má člověk žít svobodně? Proč má mít možnost aktivně se účastnit* správy věcí veřejných? Zkuste se takto zeptat nějakého expertního politologa. Jeho reakce se dá docela snadno předvídat. Vytřeští na Vás oči a bude se na Vás zděšeně dívat jako na blázna. Demokracie je pro něj totiž natolik *samozřejmou* záležitostí, že jakékoliv otázky *ohledně její legitimacy* považuje za *nesmyslné*.

Co je samozřejmé, je zřejmé samo sebou, je očividné, a kdo to zpochybňuje, nevidí to, co musí vidět *každý normálně uvažující* člověk. Pokud tedy takovou otázku vznesete, odchylujete se od *normálního* vidění a vnímání politické reality, jste zaslepení nebo dokonce úplně slepí a můžete se připravit na to, že Vám bude pohotově vystavena i nějaká nelichotivá diagnóza. Vaše neschopnost *přijímat daná a nezpochybnitelná*

fakta bude identifikována jako patologie, jež je ze skrytého pozadí živena nějakou ideologií (dnes nejlépe nějakými proruskými sympatiemi).

Dogmatici převlečení za osvícence

Hranice, která odděluje otázky a pochybnosti *dovolené* od otázek a pochybností *nedovolených*, umožňují odhalit celý *soubor současných dogmat*, za jejichž kritické zvažování se platí exkomunikací ze společnosti „slušných“ občanů. Patří k nim hlavně téma tzv. práv všech možných menšin, migrantů, zvířat, rostlin a dokonce samotné matičky Země. Chcete se spolehlivě dostat do problémů? Jděte na nějakou oficiální akci, kde se sejdou oficiálně posvěcení (a v oficiálně uznávaných vzdělávacích institucích vysvěcení) odborníci a v příhodný okamžik seberte odvahu k otázce: *Proč by měl mít člověk právo na volbu pohlaví, proč by měl mít migrant stejná (či větší) práva než domácí občané a proč by měl mít člověk vůbec nějaká práva?* Nenecháte-li se uspokojit nějakou otřepanou floskulí, jež Vám zazní v odpověď a budete-li i nadále trvat na tom, aby Vám byl předložen *nezpochybnitelný* důvod všech zmíněných „práv“, dostanete takovou sprchu invektiv, že si pomalu nevezmete kůrku chleba ani sami od sebe.

Ilustračný obrázok, zdroj: picryl.com

Ve „slušné společnosti“ se totiž o určitých věcech *nemluví a nediskutuje*, protože jsou automaticky *zřejmé a nepotřebují žádného dokazování*. Jestliže Vám zřejmé nejsou, *vidíte svět špatně* a jediná Vaše naděje spočívá v *konverzi na správnou víru*. Pokud to sami nedokážete, mohl by Vám pomoci *proces převýchovy*. A kdyby i ten selhal, zbývá už jen Vaše lidská a profesní likvidace.

Taková zkušenost s „uznávanými experty“ Vám dovolí nahlédnout, že současné ostentativně deklarované zpochybňování všech racionálních a náboženských jistot (znak postmoderny), se najednou vypaří v případě, kdy se začne mluvit o „svatých pravdách“ (např. o evropských hodnotách), v něž musíte prostě jen a pouze *věřit*, aniž byste se dopustili zákazonosné *hereze tázání*. Postmodernisté se smějí každé pevné víře, jejich proroci – v Čechách například páter Halík – plamenně káží o „pevnosti v chvění“, ale jakmile do chvění přivedete jejich vlastní názory, sklídíte pekelnou bouři. Už nedostanete příležitost se zeptat, odkud čerpají *své jistoty*, co jim dovoluje zaujímat *zásadní a neochvějné politické postoje*, když podle nich mohou racionálními jistotami šermovat jenom nebezpeční fundamentalisté.

S Vašimi nezodpovězenými *Proč?* zůstanete úplně sami. Chcete-li totiž patřit do klubu osvědčené elity, musíte se Vašeho rozumu s jeho nejasnostmi a nejistotami *úplně vzdát*. Jenom když se budete uctivě klanět „elitou“ zastávaným názorům a budete je oddaně papouškovat v mediálním prostoru, naleznete místo v jejím světě. Ve světě plném rozporů, pokrytectví a lidské ubohosti, která si nedokáže připustit, že se prachobyčejně mylí, a proto do svých fatálních omylů strhává další a další oběti. Ty pak šťve proti skutečně

kriticky myslícím lidem a vytváří tím nietzscheovskou situaci „přehodnocených hodnot“.

Co se dříve a z dobrých důvodů nazývalo pravdou, dobrem a krásou, je překvalifikováno v jejich opaky.

Člověk, který upřímně zápasí o pravdu, který se pohrdlivě nepovznáší nad přirozené mravní zákony a hledá něco opravdu krásného (třeba v tradiční liturgii), bývá onálepkován jako „největší hlupák“ těmi, kteří pod honosným převlekem titulů a učených frází skrývají svoji nevábnou nahotu.

Kdybyste se chtěli zeptat, jak je to vůbec možné, tak na takovou otázku raději zapomeňte. Mohla by Vás totiž přivést k hledání a následně k nalezení toho, co byste podle elitních expertů spatřit nikdy neměli. Mají totiž zájem na tom, abyste tmu považovali za světlo, zlo za dobro a ošklivost za krásu. Chtějí nás všechny držet v temné jeskyni, v níž se před našima očima odehrává jimi režírované tragické divadlo.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/no-asking-nova-znacka-v-soucasnem-intelektualnim-provozu/>